Бүгүн оройуоннааҕы XXXII комсомольскай конференция аһыллар

ДЕЛЕГАТТАРГА ИТИИ ЭҔЭРДЭ!

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САХА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 143 (6435)

1986 сыл. Сэтинньи 29 күнэ СУБУОТА

Сыаната 3 харчы.

Снимокка: оройуоннааҕы XXXII комсомольскай конференция делегаттара (хаҥастан) Олег Яковлев—Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччитэ, Анна Гуляева—олоҥу-дьаһаҕы хаачыйыы производственнай управлениетын парикмахера, уонна Петр Мяукин—«Якутмелиоводстрой» хозрасчетнай участогын маастара.

Комсомол миэстэтэ—үрдүк кирбиилэргэ

Оройуоннааҕы XXXII комсомольскай конференция ЫВСЛКС ХХ съеһигэр бэлэмнэнии эппиэттээх кэмигэр ыытыллары нан уратылаах. Билигин—комсомольскай комитеттар, бюролар, маннааҕы сүүрэх комсомольскай тэрилтэлэр ССКП XXVII съеһин уурааҕын олоххо кииллэриигэ үлэлэрин бары өттүнэн дириҥник ырытан көрүү кэмэ.

Партийнай съезд туруорбут соруктара хас биирдии комсомольскай тэрилтэни бэйэтин үлэтин саҥалыы, ыытылларын, формаларын, комсомольскай үлэтин бүтүннүүтүн ис хоһоонун тубуннан аһаҕастык кэпсэтэри эрэйэллэр. Уларыта тутуу усулуобуйатыгар сеп түбэһэн, хас биирдии комсомолец бопсуруоһу биһиэрдиигэ принципиальнайдык, критическэйдик сыһыаннаһарыгар кэм ирдэбилинэн буолла.

Оройуон комсомолецтара Саха сирин комсомольскай тэрилтэтэ ЫВСЛКС ХХ съеһигэр рапорыгар киирбиттэригэр «Комсомол ХХ съеһигэр—оссуулаах үлэнэ!» девиһинэн үлэлииллэр, олорор. «Аартык» (Карл Маркс аатынан совхоз), Кырыс (Эрилик Эристиин) ыччат-комсомольскай фермалара үүтү ыабыга сыллааҕы сорудахтарын толордулар. Комсомолецтан иннилэри тахсыбыт ынахсыттар Саха АССР Верховнай Советын депутата Мария Осипова, Никифор Оконешников үрдүк кэрдэргүлээх үлэлэрин иһин орденнарынан наҕараадаламмыттара. «Мугудай» совхоз Толоннооҕу отделениетын үрдүк ситиһиилэргэр ыччаттар киллэрбит ылылтара лаппа кырата суох.

Үлэлэ ситиһиилэр атын да сирдэргэ суох буолбатахтар. Ол эрээри бүгүн биһиэхэ ону барытын эрийдэнэтин барбаана, оссо үчүгэйдик үлэлиир, комсомольскай үлэни эрэ иитээр туһугар тутуу оскоруокталаахтык туһунан кэпсэтэрбит ордук торбостох.

Оройуон ыччаттарын ударнай фронтунан сүөһү иитиитэ буолар. Бу салаа 27 ыччат-комсомольскай коллективтар үлэлииллэр. Сыл уон ыйын түмүгүнэн кииниллэртэн 18-лара сорудахтарын толорботулар. Итинник сүрүн биричинэлэри кииниллэргэ бэйэлэригэр көрдүөхтэ наада. Үлэлэ эппиэтинэһэ суох сыһыан, буолуун-хаалыын эрэ диэн үлэлээһин билиэнэ да суох буолбатах, итинлэртэн биһиги буругучулаахтыы босхолонуохтаахпыт. Атын өттүнэн үлэҕэ сүрүн кирдилээччини буолуохтаах социалистическай куоталаһыы уота-күөтэ суох ыытыллар. Үгүс сирдэргэ производственнай көрдөрүү сыыппараларынан, бырыһыаннарынан мунурданыы баар. Коллективтар сирэй куоталаһыыга киирсибэт курдуктар эрээри, ол үлэ тылтэрэ. Итэ туһунан комсомольскай отчуттуур-талыыр мунньахтарга үгүстүк этилиннэ. Бу дьыалаҕа биир тылы булар уолдьаста.

Сүөһү иитиитигэр оройуон үрдүнэн үлэ тэрээһинин бэйэрээмит кыһытыгар бириигэдэлэри бадаросоҕо киирэн аһара быстаан, үксүгэр сэтэ толуйданылыбахха куолутугар эрэ тэриллэр. Манныкка инициативаны эдэрдэр ылалларыгар бараммыт атыбыт. Бириигэдэлэр бэйэлэрэ ыаныктаахтан үлэлэрин үөрэтиихэ, бестынэр опыттарын киэҥник туһаныаха. Үлэни тэрийэ улартыларын киллэрэн, ЫВСЛКС ХХ съеһин, Улуу Октябрь 70 сыллаах юбилейын үлэҕэ үрдүк ситиһиилэрдээх көрсүү—хас биирдии комсомолец, ыччат-комсомольскай коллектив чааһы дьалатынан буолуохтаах.

Комсомольскай үлэни саҥалыы тыыныыр наада. Итинниэхэ, бастатан туран, комсомольскай уопсай мунньахтар бэйэбэйэ дьоруордарын үрдэтиэххэ. Бопсуруоһу мүлүргэтэ сатаабакка, туһата суох куолулааһыттан, ситиһиини эрэ ахтардастыы кэпсээһинтэн босхолонуохха. Ситиһиилэри уонна итэҕэстэри дириҥник ырытыахха, ылыныллар уураахтар чиччү буолуулларын ситиһиэххэ. Дьаһалтар, тыл этиилэр деловой, принципиальнай буолууларыгар болҕомтону ыадды туһайыахха. Хас биирдии комсомолец Устаап ирдэбиллэрин кытаанахтык тутуһарын булгуччулаахтык ирдиэххэ.

Дойду социальнай-экономическай сайдыытын түргэтэтиигэ, туруорулубут соруктары ситиһиигэ кини фактора быһаарар оруоллаах. Комитеттар комсомолецтар идейнай-политическай, профессиональнай таһымнарын үрдэтиигэ аһсабат кыһаммыллары үүрээхтээхтэр. Уопсайдыы, саба быраахтаахтара, чуолкай былааннаах ыытыллыахтаах.

Бары соруктары толорууга комсомольскай комитеттарга партийнай сабыдыала күүһүрдүөххэ. Эдэрдэр активностарын, инициативаларын эрэ эппиэр форматара уонна ньыматара көрдүөххэ. Кэлэр эдэрдэр проблемалартар тэһэнэн чуттастыр, табаттан сыһыаннаһаллар да улэ сочинон тупсуоба. Хаһаайыстыбеннай салайааччылар комсомольскай мунньахтарга үгүстүк сылдьаллара, ыччат настроениетын үчүгэйдик билэлэрэ, кинилэр дьоруннара социальнай экономическай бопсуруостары быһаарыыларыгар сабыдыаллаахтара эрэйиллэр. Оттон комсомол бэйэтэ оттутун итинниэхэ ордук дьаһайдаах, бэйэбуой буолара наада.

ССКП Устаабыгар ыйыллырын курдук, партия комсомолу салайарыгар кини кэлимтэн тэрээһин-политическай өттүнэн бэрэргэтүүтэ, ыччат сонобуо самодеятельнай характерын бэрэргэтүүтэ ураты болҕомтону уурар, комсомолецтар үлэҕэ, общественнай олоххо активностарын дьаныардаахтык сайдыыгар, кинилэргэ марксистскай-ленинскай мировоззрениены, политическай уонна нравственнай культураны иитэр.

СИТИҺИИЛЭР БУКЕТТАРА

Олоҥу-дьаһаҕы хаачыйыы производственнай управлениетыгар биһиэхэ ыччат-комсомольскай коллектив үлэлиир. Оҕортон «Олимп» (парикмахердар), «Сиэдэр» уонна «Эргим» (тиистэнньиктэр) былааннарын 10-нуу—30-туу бырыһыан аһара толорон иһэллэр. Оройуоннааҕы XXXII комсомольскай конференция делегата, «Олимп» ыччат-комсомольскай коллективын салайааччыта Анна Гуляева былааны таһынан 207 солк. үлэни толордо. Бу күннэргэ Анна пятилеткэ икки сылын сорудаҕын үлэлиир.

«Революционнай хардалыы тутуһабыт» диэн кырат патриотическай хамсааһыны тэриһэн хас биирдии комсомолец ленинскэй сордахтар тэйрдэлэр. Биһиги коллективпыт быһаарыахтаах сүрүн соруктарбыт—производственнай былааннары кэмигэр уонна үрдүк хаачыстыбалаахтык толоруу комсомольскай кэлимтэ кэскилигэр турар.

А. ГРИГОРЬЕВА.

х х х

Оройуоннааҕы сибээс узелын комсомолецтара «ЫВСЛКС ХХ съеһигэр —оссуулаах үлэни» диэн девиһинэн ыытыллар ыччат-комсомольскай коллективтар социалистическай куоталаһыыларыгар ситиһиилээхтик кытталлар.

Бастаны этэн түмүүгэ «Эйгэ» уонна «Дружба» ыччат-комсомольскай коллективтар балохтерүүтэр тулхааныгынан бастаны уонна үлэлээх миэстэлэри ылбыттара. Кэлэр да өттүгэр итэ кирбиилэри кыайыыгы туппат бириигэдэлэр. Людмила Попова салайааччылаах телефонисткалар бириигэдэлэра былааны 5431 солк. аһаран иһэр. Кыргыттар кииноруунан аһардан оройуон кинилэттэн күннэтэ 30-ча абонент биһиги дойдубут араас муннуктарыгар үлэлиир, үөрэҕэр чугас дьоннорун кытта кэпсэтэр. Кинилэр уоралларга.

Бу күннэргэ таһылар ыналлын сибэаэ олохо кииртээйинэ телефонисткалар үлэлэригэр улахан чачыктар. Хаамыы бадарар телефоннар туһааннаах нодуунан араас куораттарга биһиэ тиийэр буолуохпут.

Т. ИЛЛАРИОНОВА.

х х х

Өрөмүөннүүр-техническэй предприятиеҕа биирэ үлэлиир табаарыстарын оскуолаах үлэҕэ бэйэлэрин үтүө холобурдарынан кэпсүүр комсомолецтар аҕыйаҕа суохтар. Кинилэртэн бириэдэстэра—«ЗИЛ» самосвал водителэ Сергей Попов. Кини аҕам-суотунан үлэлээһин түмүгэр былааны таһынан 119 тонна таһаҕаһы таһыйда. Сергей бу күннэргэ Харбалаахтан таас чох таһыытыгар үлэлиир.

Буобун энергичнай уонна алвит Валерий Кузьмин бэйэлээтэ кээ производствоҕа рабочайдыыр. Кини кэдуһэйнинэн ыччаттар. ВИА тэрилэн арааллар. Эргэ аппаратура өрөмүөнүгэр барыһаахлэ. Субуотунньуктартан киирбит үбүнэн ударнай установка атыылаластыбыт.

Комсомолецтар Татьяна Макарова, Вера Петрова, Николай Пермякова, Дмитрий Соловьев, о. д. а. биһиги комсомольскай тэрилтэбит олорор сэргэхтэринэн кэлээртэрэ активнайдык үлэлииллэр. Кинилэр Грузинскай ССР ыйытар аналлаах тематическай биэчар тэрээһин үлэтин саралаатылар.

В. МЕСТНИКОВ.

х х х

Биһиги, Чурапчы орто оскуолатын Х «а» кылааһын үөрэнээччилэрэ, оскуола иһинэн ыытыллар социалистическай куоталаһыыга бастаан иһэбит. Манаайгы чиэппэр бары ыллааһын туттуунан үөрэхтэн 100 бырыһыан ситиһиннибит. Биһиги кылааспытыгар үөрэх туйгуннара, бастыы общественниктар Поля Захарова уонна Олег Яковлев үөрэнэллэр. Полина—оскуола маннайгы сүһүех комсомольскай тэрилтэтин секретара, онтон Олег—учком председателэ.

Быйыл оскуоланы бүтэрээхтээх кылаас буоларбыт быһыытынан, үгүс биричиэбитин быйылгыта чиэстиитэ, государственнай экзаменнарга бэлэмниниигэ бэрэбит. Ону таһынан оскуолабытыгар ыытыллар бары дьаһалларга актыынайдык кыттабыт. Союзнай республикалар ситиһиилэрин туһунан политинформация лар бары сэгэрбут, баскетболга куоталаспытыбыт. V «в» кылаас үөрэнээччилэрин шефтэйэбит. Кинилэргэ сбордары, аналлаах чаастарын ыытталларыгар көмөлөһөбүт.

Л. НЕУСТРОЕВА.

х х х

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Кырыс ыччат-комсомольскай фермата коллектива оссо алтынньы ыйыгар үгүс ыабыга сыллааҕы былааны толорбута. Оройуоннааҕы комсомольскай конференцияҕа кэлэ кинилэр хас биирдии фуражнай ынахтарыттан 2044-түү кг үүт ыабылар, ылан хардарыта эбэһээтэлиистибэлэри 44 килограммынан аһара толордулар.

Бастыы үлэлээх коллектив бу ситиһиилэригэр дьиэлэнэ комсомолец Егор Лукин онтон ээхээ. Фермаҕа электроуоту эчилиэ суох хаачыйыыр.

Снимокка: комсомолец Егор Лукин.

П. Оконешников фотота.

Дохуот баар. Оттон тэрээһин?

Сылгыһыттар оройуоннааҕы сүбэ мунньахтарыттан

Сотору тааҕыта оройуон киинигэр сылгыһыттар оройуоннааҕы сүбэ мунньахтара буолан ааста. Докулаатчыт, ОАПХ племенной үлэҕэ отделын зоотехнига А. К. Малышев дакааны, кэлэтиигэ тыл эппиттэр дакааны бу салааттан киирэр дохуоту өссө элбэтэр кыахтар бааллларын, итилэр сиэ туһаныллыбаттарын бэлиэтээтилэр. Онуоха үлэни атахтыыр үгүс бириччиинэлэр ахтылыннылар.

Биһиги оройуоммутугар сылгыны иитии—элбэх дохуоту ылар салаабыт. Кэнники 20-чэ сылларга маннык ночоотуу сүкпүт сылбыт суох. Эти сорпотуоппкалааһыгар сылгы этин ылар ирээтэ улааттан иһэр. Ааспыт пятилеткаҕа ити оройуон государствоҕа туттарбыт этин 32—34 бырыһыанын ылбыта. Бу кэмҥэ кулуну деловой ылыы 76,2 бырыһыаныгар тиэрдиллибитэ.

Оттон быйылгы барыллааҕын түмүктэр хайдахтарый? Быйыл оройуон племенной төрүөҕү республика хаһаайыстыбаларыгар атыылааһынтан 386 тыһ. солкуобайдаах үбү киллэриммит. Төрүөҕү таас этастар ыһыттарга Булуу курдук ыраах оройуоннартан үлэһэн ылыллар. Манна племенной фермаларбытыгар сылгы хаачыстыбатын тупсарыыга ыытыллар үлэ түмүгэ көстөр. Пятилетка бастакы сылыгар бу салаатан ылыллар дохуот 636 тыһ. солкуобайга тиийэрэ. Ити үчүгэй. Ол эрээри бу сылыппараларбытан совхозтарга барыстаах салааны сайыннарыы туһунан толору өйдөбүл биллэн турар, ылбаккын. Төрүөҕү ылыыта быйылгы түмүк мөлтөһүөр. Кулуну деловой ылыы 68 бырыһыанын үрдээбэтэ. Онон сыллааҕы эбэһээтэлистибэ—78 бырыһыан [illegible] толлбата. Саамай [illegible] үрдүк көрдөрүүлээммит Төлөйтөн М. С. Толстоухов уонна Болугурдан Д. М. Гермогенов звенолара төрүөх деловой тахсыытын 74—76 бырыһыаныгар тиэрдиллэр.

Кулуну деловой ылыы кэнники сылларга [illegible] бырыһыаныгар уонна быйыл биллэн ылбата. Ити, айылҕа [illegible] көрүүтэ-харайыыта үөскэппит [illegible] совхозтар салайааччылара, тыһааннаах специалистара сылгы [illegible] уонна звенолары үлэлэригэр итэҕэстэр баалларга көрдөрөр. Холобур, үлэни тэрийии сана ымалары [illegible] бооботтуттан да буоллун. Звенолар сүрүннээн совхозтан [illegible] коллектив [illegible] бэдэрээт дуогабар [illegible] муннахтарга [illegible] эрээри, дьиҥэр [illegible] бэдэрээттэри ирдэнэр [illegible] ылыыта. Биһиги сааһааҕа «оһол-төрөөт тэтиилэр» [illegible] салайааччылар [illegible] сылгыһыттарга кыттыылаах [illegible] кыһын [illegible] турар итэҕэн [illegible] «Мугудай» совхоз Төлөйтүгэр звенолара ый ахсын [illegible] рүлээр сылгы аһылыга

кэмигэр бэриллэн испэт. Холобур, быйыл чэк быһыытынан ый саҕатыгар бэриллиэхтээх сэгиниэтээҕи нуорма ый ортотугар диэри эрэниэригэ сырытта. Маннык хаачыйыы сылгыны аһатыы бэрээдэгин кэһэрин, ол түмүгэр үөрдэр туруктарыгар охсуулааһын туһунан старшай М. С. Толстоухов кыларыйар кырдьыгы этэр. Анаммыт аһылыгы тиэйэригэ техниканы көрдөһүү—сылгыһыт т т а р г а биир туспа кыһалҕа.

Уопсайынан, сылгы иитиитигэр бэдэрээти олохтооһун омос эрэ көрүүгэ судургу, чуолкай курдук. Дьиҥ иһигэр киирдэххэ, дьыала туруга мөлтөх. Кылаабынайа, бэдэрээччиттэргэ бэйэлэрин-бэйэлэрэ дьаһаналларыгар, барыта-барыта чаллай тутан-хабан хаһаайыннары үөрэнэллэригэр кыах бэриллэ илик. Звенолар старшайдара айаҕалыы сатаан сылгыны туспа сылах быһыытынан араарыахтара диэн этии киллэрэллэр. Бу туһунан Эрилик Эристиин аатынан совхоз сылгы иитиитигэр зоотехнига В. М. Алексеев эмиэ этэ.

Кырдьык да, звеноларга ис хаһаайыстыбаннай ахсааны суолтатыгар эрэ буолбакка, көдьүүһү ылар курдук олохтуур уолдаста. Онуоха сылгыларга [illegible] көрдөөбөппот, туруорсуттар эр. Холобур, кыстыы устата нуормалаан аһылыгы эрдэ быһаарарга, оку халбантыымаа, тиэйэргэ-таһарга звеноҕа трактора тутта рын диэн сирдээстилэр туруорсаллар. Манна совхоз экономистарын суотта сонноһон чуолкай суоттааһын оҥорор наадата. Звенолары бастатан нормэнэ-сааранна суох хаачыбыллаахха, [illegible] байталлар бэйэлэрэ дьаһаналлар, кэрүнэр усулуобуйалары олохтуохха. Үлэни тэрийии, хаһаайыннааһын механизмын тупсарыы бастакы уочараттаах сорук итинник.

Билигин звенолар үлэлэрэ барыта кыстыы тэрийиитэ туһуланар. Бу кэннээҕи сылгы иитиитигэр мантан ордук суол [illegible] бопсуруос дааны. Кыстыкка киирэргэ туран тымныы сыл уйбата. Онон кэлиир турар кыстыкка [illegible] дарга звенолар түбүктэрэ өссө элбиир. Үөрдэр аһылларын быһыытынан [illegible] хайдах эмэ туорутутара диэн киирэр [illegible] сылгы хаһар сирдэрэ халтанньарын, от хаачыстыбата мөлтөөтүн барбы билэбит. Итинтэн ылан хайа да дьыалаларга элбэх сылгыларын Нуоруоханан таһаарар кыстатар сорук турар. Бу кэмҥэ хас биирдии сылгыһыттан, хаһаайыстыбаннай салайааччыттан [illegible] тэрээһинни эрэйэр.

Сүбэ-мунньах кыттыылаахтара оройуон бары сылгыһыттарыгар ыҥырыы ылыннылар. Онно бу салааны салгыы сайыннарыыга сүрүн соруктара бэлиэтэннилэр.

П. ПОПОВ.

• Бэдэрээт — хаһаайыннааһын оскуолата •

САБЫТА БЫРАҔАР САТАММАТ

Биһиги хаһыаппыт 1986 с. Саҥа дьыллааҕы нүөмэригэр тиһиллит эрэ барыта «Мындаҕаайы» совхоз Болугурдааҕы отделениетын Кыстык Кугдатааҕы ферматын ыччат-комсомольскай коллективын ыҥырыытын бэркэ сэргээн ааҕыта: «Бирigээдэнэн бэдэрээккэ киирэн туран, сыл устата сыһыларыллыбыт 17-лии ынахпытыттан хас биирдиилэриттэн ортотунан 2100 кг үүтү ыырга, эбэтэр биир ынахтан үүтү ылыыны 110 кг үрдэтэргэ». Кырдьыга даҕаны, үүммүт сыл советскай норуот олоҕор киллэрбит саҥа сүүрээннэригэр сүрдээх дьүөрэлии тыллар. Оттон дьыалаҕа?

Биир идэлээхтэри үлэҕэ көҕүлээһин—билллэн турар, улахан эппиэтинэс. Кэлин «сүрэхтэрэ баарбытын сүһүөхтэрэ уйбатах» дэттэрбэт гына итинник эппиэттээх дьыаланы ылыныах иннинэ бэйэ ис кыахтарын үөрэтиллиэхтээх уонна үлэни сыл устата таба былааннаан тэрийиллиэхтээх.

Коллектив итинник үрдүк кирбиини туруорунарыгар 1985 сыл ситиһиилээх түмүктэрэ тирэх буолбуттара. Оҕу тэҥэ үлэ оҥоруутуотун урдатарга үлэни тэрийии прогрессивнай ньыматын—бирigээдэнэн бэдэрээти түрүн төһүү оҥостоорго Кыстык Кугда ыанньыксыттара суоттаммыттара. Ити саамай сөптөөх суоттаныы этэ.

Ханнык баҕарар саҕалааһыны олоххо киллэриэх иннинэ үлэһиттэри үөрэтии эрэйиллэр. 1985—1986 сс. экономическай үөрэх дьылыгар «Хаһаайыстыбаннай ахсаан уонна бирigээдэнэн бэдэрээт» диэн теманы тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ барыы үөрэтэллэригэр сорук турбута. Маныаха «Мындаҕаайы» совхоз специалистара быһалыы суолу тутуспуттар. Ол туһунан кылаабынай экономист М. М. Оконешников: «Бэдэрээти киллэриигэ үөһэттэн ытааһын буолан ыксаабыппыт. Онон үлэһиттэргэ иккитэ-үстэ бэсиэдэ оҥорбуппут»,—диэн быһаарар. Ити ааттаммыт «бэсиэдэлэр», үлэһиттэр кэпсииллэринэн, бэрт дьиикти быһыыга-майгыга барбыттар. Совхоз специалистара дуогабардары бэлэмнээн аҕалбыттар уонна «хайаан да илии баттатаары кэлэн олоробут, ол иннинэ барыахтыт суоҕа» диэн «ультиматум» туруорбуттар. Икки мэҥнэйгы сырыыга ферма үлэһиттэрэ үчүгэйдик билбэт, сураҕын эрэ истэн олорор суолларыгар сөбүлэһэргэ саамай сөпкө аккаастаммыттар. Туох ханнык үһүстээх. Үһүс сырыыга олуннуттан ыам ыйыгар диэри бөлдьөххө бирigээдэнэн бэдэрээтэһиигэ совхоз администрацията уонна ферма коллектива дьэ дуогабардаспыттар.

Ол дуогабардары, билигин ылан көрдөххө, киһи эрэ ылбычча өйдөөбөт. Кыстык Кугда байэтин иһигэр мэҥнэйгы уонна иккис корпустарынан иккиэ коллективка хайдыһар. Ити коллективтарга убайдыы-быраттыы Диодоровтар старшайдыыллар. Сатаан бардахха, ини-биилэр инициаллара кытта биир эбит. Ол эмиэ дьыалааны судургутутарга төрүөт буолбут. Биир дуогабар иккис куоппуйатыгар шариковай уруучуканан биир тардыыны эрэ эбэн биэрбиттэр, онон буппут. Итиниэлэр курдук үүт-үкчү дуогабардар баар буоллахтара ити. Оттон бу коллективтарга үлэҕэ тус-туспа сыһыаннаах дьоннор үлэлииллэр, фермалар көрдөрүүлэрэ эмиэ икки атын. Ол учуокка ылыллыбатах. Кырдьык, кэнники дуогабардартан биирдэстэригэр илиинэн эбии көннөрүүлэр, суоттааһыннар киллэриллибиттэр. Холобур, ынах ахсаана 17 төбөнөн көҕүрэтиллибит.

Бирigээдэнэн бэдэрээттэһиини олоххо киллэриигэ саамай улахан алҕаһынан, үлэҕэ кыттыы коэффициена (УКК) олохтоммотоҕо буолбут. Ол түмүгэр ким хайдах үлэлээриттэн тутулуга суох, ылар хамнастара тэҥнэниллибит, сорох-сорохтор үлэ бүтэһиктээх түмүгүн иһин эппиэтинэстэн төлөрүйбүт курдук сананнымыттар. Ама, совхоз специалистара—анал үрдүк үөрэхтээх табаарыстар бирigээдэнэн бэдэрээти олоххо киллэриигэ коллективка үлэҕэ араас сыһыаннаах үлэһиттэр бааллары туһунан УКК олохтуур, үрдэтэр уонна намтатар фактордары туттар буолуучулаабын билбэтэхтэр үһүө? «Билэбит эрэри, дуогабар түһэрсиитигэр УКК олохтуурү үлэһиттэр бэйэлэрэ утарбыттара. Г. Д. Николаевтаах звеноларын курдук, хамнаһы тэҥинэн үллэстиэхпит диэн буолбута»,—ити кылаабынай экономист М. Оконешников быһаарыыта.

Оттон Гаврил Данилович ити туһунан туох саналааҕый? «Биһиги звенобут төрдүс сылын бэдэрээттэнэн үлэлиир. Ол тухары састааппыт уларыйбат. Кырдьык, биһиги хамнаһы кими да хоннотпот гына тэҥҥэ үллэстэн кэллибит. Опыт көрдөрөрүнэн, ол сыыһа эбит. Эһиилгиттэн коэффициены киллэриэхпит.

Билиҥҥи турутунан биирдии фуражнай ынахтан фермаҕа 1646 кг үүт ыаммыт. Бэдэрээтинэн үлэлээһин ыам ыйыттан бэттэх умнуллубут. Онон тыл дьыалаттан арахсыбыт диирбитигэр тиийэбит.

УКК икки функцияны толорор. Бастакытынан, үлэһит үлэ бүтэһиктээх түмүгэр киллэрбит кылаатын, уопсай үлэҕэ кыттыытын кээмэйин уонна коллектив хамнаһыттан ылыахтаах оҕуутун быһаарар. Иккиһинэн, УКК үлэһит активноһын үрдэтэр. Билиҥҥи курдук олохпут уйгута үрдээбит кэмигэр ажардас харчынан көҕүлээһинник олохтуур кэрэгэй. УКК—үлэһиккэ салайааччы буолбакка, биирgэ үлэлиир табаарыстара биэрбит социальнай сыанабыллара. Үлэһит активноһын көҕүлээһини УКК икки усулуобуйаны [illegible] тутустахха эрэ толорор: үлэни кыттыыны кырдьыктаахтык көрдөрүү уонна коэффициены коллектив уопсай суббуотунан быһаарыы. Дьиссиплиинэни кэһии эбэтэр инициативалаахтык үлэлээһини күннэтэ учуоттаныахтаах. Коэффициент ыйта биирдэн, иккиттэн чаастатык туруорулло суохтаах. Дьэ итинник. Бэрт бэрэстэйэк да эрэри УКК олоххо киирэрэ уустугурбут.

Түмүктүүтүгэр совхоз специалистарыттан уонна рабочайдарыттан биһиги кытта саналарын этэстэһалларыгар көрдөһөбүн.

С. Е. Попов—профком председателэ: бирдиилээн үлэһит көрдөрүүтэ учуоттаммата сыыһа. Үлэлиир усулуобуйаны тупсаран баран бэдэрээккэ киирэххэ сөп.

С. Д. Петров—Соловьев отделениетын бирigэдьиирэ: телобур үлэһиккэ үлэ кээмэйинэн уонна хаачыстыбатынан оҥоһуллуохтаах. Ол—социализм сүрүн принцибэ. Кыстык Кугдаҕа ол кэһиллибит.

В. И. Диодоров—ферма старшайа: салайааччылар бэдэрээккэ киириинэн солбуллаһыы буолууттан телорүйбүт курдук саналлар. Ол түмүгэр ноҕоруускэ үрдүүр. Биирдии үлэһит 30-чуу ынаҕы көрөр кыһалҕаҕа киирэлиибиппит эмиэ баар.

М. М. Оконешников—кылаабынай экономист: бирigээдэ совета үлэни кыттыы коэффициенын итэҕэйи сирэйгэ этэн туран туруорартан куттанар. Хардарыта критикалаһыы, ирдэбили туруоруу билиҥҥитэ [illegible] коллективтарыгар кыайа илик.

В. И. Николаев—Болугур отделениетын управляющайын эбээһинэһин толорооччу: бэдэрээти үчүгэйдик билбэппин. Кыстык Кугдаҕа үлэни тэрийии бу ньымата барыстааҕын кыайан дакаастаабатыбыт. Үлэһиттэр бэдэрээттэн аккаастаммыттарын бириччиинэлэрин ырыта иликпит.

В. В. Игнатьев—ити отделение старшай бирigээдьиирэ: мин саныахпар, бэдэрээт тэрээһинэ кыайтарбат. Үлэһиттэри үөрэтии суох буолан, бэдэрээт сүрүн көрдөбүллэрин билбэттэр.

«Түгү барытын норуоту кытыннаран туран оҥоруохха нааҕа. Саамай дьоһуннаах акция сабыта баттаан ылытыллара сатаммат»,—диэн ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев ССКП Киин Комитетын 1986 сыл сэтиннийитэ буолбут сүбэ мунньаҕар этиитэ бэдэрээти тэрийиигэ ордук тоҕоостоох, актуальнай буолан иһиллэр.

С. ЯКОВЛЕВ.
«СО» анал. корр.

Кормоцех тоҕо үлэлээбэтий?

Оройуонтан ыҥырыылаах Эрилик Эристиин аатынан совхоз Чакырдааҕы отделениета кыстык устата хас биирдии фуражнай ынахтан 950-нуу кг үүтү ыыр соруннаах. Эбэһээтэлистибэ чочу ити пуунун толоруу быһаарар миэстэнэ сүөһүнү тотооҕу, иҥэмтэлээх аһылыгынан хааччыйыы ылар. Ол быйылгы курдук кырыымчык аһылыктаах кыстыкка хара бастакыттан ылсыһары, улачч чочуутук тэрийэри эрэйэр. Оттон Чакырга ыытыллыбыт рейд туту көрдөрдө?

Сэппыйа ыанньык ферматын старшайа У. И. Михайлова: «Эбии аһылыктаахпыт буоллар, үүтү ыа эбиппит. Кэлин икки нэдиэлэҕэ отделение уу таһар массыыната сааха(л)ланан эбии аһылыгы сиэхтэҕэр сүөһүлэрбит сорох күн уулаабакка да турдулар»,—диэн этэр.

Ферманы кытта кэккэлэһэ совхозка саамай бөдөҥ, сууккаҕа 20 тоннаҕа эбии аһылыгы бэлэмниир кыамталаах кормоцех баар, ол эрээри дьыл бачча(ты)гар диэри толору күүһүнэн үлэлээбэккэ турар. Онуоха ханнык бириччиинэлэр бааллар ый?

Биһиги рейдэбит

—Көрүүг бу 1976 сыллааҕы «кырдьаҕастар» бөҕөлөрүн-таҕаларын, оттон балар аһары намчылар,—диэн диэн совхоз директорын эбээһинэһин толорооччу А. М. Кириллин смеситель лопасталарын көрдөрөр. Мөккүөрэ суох смеситель—12 лопастара урукку(ла)ргар холооно суох нарыннар, ол эрэри ити техника сотору-сотору сааххалланыытын, кормоцех үлэлээбэккэ туруутун сорох бириччиинэтэ буолбатах эбит.

Кормоцехха үлэлиир оператор Н. П. Софронов: «Аһылык олус хойуу буолан кыайбат, онон алдьаналлар, убатыаххa наада»,—диэн быһаарар. Отделение салалтата манна үлэлиэхтээх дьону эрдэттэн үөрэттэрбэтэҕэ, бэлэмнээбэтэҕэ, үлэһиттэр көрдөбүлү тутуһан үлэлээбэттэрэ сааххалланыы атын бириччиинэтинэн буолуон сөп.

Смеситель бэйэтин кырбатара үлэлээбэтиннэн, тоҕ дуаҕаны туспа агрегатка быгарыттараллар.

—Сарсын дробилканы эбэҕэ катарабин,—диир управляющай Г. Г. Кузьмин.

—Кэбис, доҕор, олччоҕо кормоцех туран хаалыа дуо?—директор утарыалаһар. Ол эрээри ити күн уопсай тыла көстө да булбатылар.

—Смесители толору күүһүнэн үлэлэтэр буолбахпытына, өссө биир сменаҕа үлэлиир киһи наада, онтукабыт буолбаппыт, сылбатах суох,—туруорсар оператор.

—Хайдах, бу күһүн аралбатахтара дуо?—директор сөһүйэр.

Ити туруорсуу, билинтэ эмиэ быһаарыллыбата.

Кормоцехха сэттэ киһи үлэлиэхтээх. Киһилэр састаабтарын сүбү эрэ күннэргэ парткомҥа (!) биттэрэппиттэр. Бэлэмнээмит аһылык агаарын ылыахтаах. Хайахсыт отделениетын управляющайа В. Е. Федоров сэтинньи 24 күнүгэр эрэ кэлэн көрөн сөҕөннүхтэйэн барбыт. Быһата, кормоцех толору күүһүнэн хэргыһа суох үлэлииринэн хааччыйыыга совхоз, отделение салалталара улахан быһаарыыны таһаарбыттар, өссө да олохтоохтук быһаара иликтэр диирбиттэр тиийэбит. Кормоцехха баһаартан уонна техникаттан сэрэхтээх буолуу дьаһаллара эмиэ көтүтүүгэ хааллары быттар. Отделение салалтата итинниэхэ болҕомтотун уурара эрэйиллэр.

И. КСЕНОФОНТОВ.
«Кыым» хаһыат анал. корр.

М. МИХАЙЛОВА.
«Саҥа олох» хаһыат анал. корр.

ХАҺЫАТ АНАЛЛААХ ТАҺААРЫЫТА

ЧУРАПЧЫ ЭДЭР СААҺА

ТЭРЭЭҺИНТЭН ТУТУЛУКТААХ

Дойду бэйэтин историятын урата эппиэттээх кэрдиис кэмигэр үктэннэ: ССКП XXVII съеһин идеялара олох бары—политическай, экономическай, духовнай—эйгэлэрин хамсаттылар. Үлэҕэ, олоххо бүтүннүүтүгэр тосту түрүөтэчиини, уларытыылы киллэрии чэпчэкитэ суох сорук. Бу сыл хас биирдии комсомолецка эппиэттээх уонна бэлиэ сылынан буолуохтааҕын туһунан ЫВСЛКС КК XIII пленума эмиэ тоһоҕолоон бэлиэтээтэ.

Комсомольскай тэрилтэлэр бэйэлэрин үлэлэрин ырытан, түмүктэри оҥостон, билиҥҥи усулуобуйаҕа сөп түбэһэрдик үлэлииргэ туруннулар. Бииһиэхэ, «Чурапчы» совхоз комсомольскай тэрилтэтигэр, урукку өттүгэр ис-иһинэн үлэ мөлтөх этэ. Ону кэннэҕэр туһуттан комитет группомсордары, сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэлэр секретардарын кытта үлэтин тупсарда. Кинилэр нөҥүө хас биирдии комсомолецка тиийии ситиһиллиэ. Усуйуостарын кэмитэр толообэттөрү уопсай комсомольскай мунньахтарга, бюроҕа дьүүллээһин хамсааһыны таһаарда. Арыылаах сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэтигэр комсомольскай усуйуостарын төлүүртэн куотуммут икки комсомолканы ЫВСЛКС кэккэтиттэн таһаарарга тиийэ кытаанах миэрэлэр туттулуннулар. Комсомолтан уһулуу улахан моральнай буруйдааһын буоларын кинилэр өйдүөх тустаахтар.

Комсомольскай мунньахтарга көтүппэккэ сылдьыы эмиэ ситиһиллибэт этэ. Билигин комсомолецтар сылдьыылара балачча көхтөөх буолла. Ол эрээри өл—дьыала биир өттө. Кылаабынайа, кинилэр мунньах уурааҕын олоххо киллэриигэ кыттыылара буолуохтаах. Итиниэхэ инники өттүгэр чопчу дьон отчуоттарын истиини практикалыыр былааннааахпыт.

Е. МАКСИМОВА,
совхоз комсомольскай тэрилтэтин секретара.

БЭЙЭҔЭ ТАРДАН КӨҔҮЛҮӨХХЭ

ЫВСЛКС чилиэнэ—бу советскай ыччат бастааҥ иһэр араҥата диэн этиллэр Уставка, оттон дьиҥ олоххо, биһиэхэ хайдаҕый? Комсомол кэккэтигэр киирэн баран бэрээдэги кэһээччилэр, кини үлэтигэр кыттыбаттар бааллар.

Ол, мин санаабар, туох-ханнык кииниэ саҥа киирээччилэри кытта үлэ мөлтөҕүнэ быһаарыллар. Киирээччилэртэн, үгэс курдук, ЫВСЛКС Уставын, хас орденнааҕын, историятын, о. д. а. итиниэхэ хабааттаһар боппуруостары, өскөтүн характеристикатыгар туох эмэ итэҕэс суруллубут буоллаҕына, ону хаһан көннөрүнүөҕүн туһунан ыйытталыт. Кини киһи быһыытынан хаачыстылара, олоххо сыһыана күлүккэ хаалар. Аны комсомол кэккэтигэр ылыллыбытын кэннэ кинини хара бастакыттан комсомольскай үлэҕэ тардыы, общественнай ноҕоруускалары биэрэн үлэлэтии, ол толоруллуутун хонтуруоллааһын кыаллыбат. Ыытата, биһиги значок биэрэн, билиэт биэрэн баран кини туһунан умнан кэбиһэбит. Комсомольскай комитет, аҕа саастаах комсомолецтар итиэни болҕомтолорунтар ылыахтарын наада.

Маныахэ комсомолга киирээччилэргэ мэктиэни биэрээччилэргэ эмиэ сэптээх ыйытыгы туруоруу сиэрдээх. Биһиги комсомольскай комитеппит билигиҥҥитэ итиниэхэ туох да үлэни ыыппакка олорор.

Комсомолецтар активностарын өрө көтөҕүүгэ уопсай мунньахтар оруоллларын урдэтии улахан суолталаах. Билигин биһиги мунньахтарбытыгар этэр киһи наар этэр, истээччи наар истэр. Ити кинилэр комсомольскай үлэни билбаттэриниэн, оҥуоха букатын да кыттыбакка хаалбыттарынан быһаарыллыан сөп. Оҕолор туруорулар боппуруоһу чахчы интэриэһиргииллэрин, дьыала иһин «ыалдьаларын» наадатыгар кинилэри оҥуоха тардыыахха наада эбээт. Ол кыаллыбат. Биһиги ити боппуруоһу үөрэтэн комсомольскай актив оскуолатыгар анал боппуруоһу ырытыспыппыт.

Атын өттүнэн, комсомолга өй-санаа, билиигэ көрүү өттүнэн ситэ бэлэмэ суох оҕолор киирииләрэ баар. Оттон кинилэри ЫВСЛКС кэккэтигэр үүнэрбит тэрилтэ ону ситиһииларэргэ үлэни ыыппатын тэҥэ. Ыччаттар пассивностара итиннэн эмиэ төрүөттээх дии саныыбын.

П. ЗАХАРОВА,
Чурапчы орто оскуолатын комсомольскай тэрилтэтин секретара.

Эрчимнээхтик үлэлииллэр, интэриэһинэйдик олороллор

Эһиги бу снимокка көрөр кыыскыт Татьяна Илларионова—оройуоннааҕы сибээс узелын комсомольскай тэрилтэтин секретара. Татьяна 1980 сыллаахха Чурапчы орто оскуолатын бүтэрэн комсомольскай путевканан оройуоннааҕы сибээс узелыгар үлэлии кэлбитэ. Үлэлииргэ баҕалаах, кыһамньылаах үлэһити салалта Владивостокка операторгар курстарыгар үөрэттэрэ ыыппыта.

Оператор Татьяна билигин коллективка ытыктаммылынан туһанар биир бастыҥ үлэһит. Ол да иһин кинини аҕа саастаах табаарыстара ССКП кэккэтигэр мэктиэлээбиттэрэ, дьоно сэргэтэ райсовет депутатынан талбыта.

Эдэр коммунист икки сылтан бэттэх 26 чилиэннээх комсомольскай тэрилтэни салайар. Сибээс узелын 4 ыччат-комсомольскай бирилгэдэлэрэ дьиҥ-чахчы эдэрдик эрчимнээхтик үлэлииллэр, көхтөөхтүк, интэриэһинэйдик олороллор.

—Сибээс узелын комсомолецтара бэриллибит сорудахтарын болдьоҕор, хаачыстыбалаахтык толороллоруунан уратылаллар, ЫВСЛКС райкома биир тирах оҥостор бастыҥ коллектива,—диир ЫВСЛКС райкомун иккис секретара Иван Андросов эдэрдэр тустарынан. Комсомольскай коллектив бэйэтин ээбэһинэһин чиэстээхтик толоруутугар кини секретарын оруола кырата суох.

П. Оконешников тексэ уонна фотота.

У С сыллааҕыта Хатылы орто оскуолатын бүтэрээччилэр кылааһынан тутуспутунан совхоз производствотыгар үлэлии кэлбиттэрэ, биир саастыылаахтарыгар оройуоҥҥа ыҥырыы таһаарбыттара.

Эдэрдэр Субурууская аатынан совхоз Хатылытааҕы отделениетыгар «Искра» ыччат-комсомольскай ферманы тэрийбиттэрэ. Комсоруунан Инна Федорова талыллыбыта, старшайынан райсовет депутата Валентина Хоютанова анаммыта. Үлэ Кыһыл Знамята орденнаах сүөсүһүт Татьяна Васильевна Илларионова эдэрдэргэ наставнигынан сыһыарыллыбыта. «Искралар» үлэҕэ элбох ыраахаттары көрсүбүттэрэ. Олортон биирдэстэриниэн оҕолор хайыы-үйэ уолбут ынахтарын туппуттара буолар. Оттон былааны син биир иҥдиллэр эбээт. Эдэрдэр санааларын түһэрбэккэ кыһамньыларын ууран, дьулуурдаахтык үлэлээбиттэрэ. Ол быйылгы «Искра»—эдэрдэр коллективтара таһаарылаах үлэлэригэр акылаата уурбута. Комсомолка Северина Дорогунова салайааччылаах коллектив хас фуражнай ынах ахсыттан 1457-лии кг үүтү ыан үчүгэй ситиһиилэниэ. Соторуутааҕыта кинилэри коллективтара үүт тылларын этэн салгыы үөрэххэ ыаарда. Оттон Юрий Яковлев, Инна Федорова совхоз производствотыгар үһүс сылын үлэлии хааллылар.

Барбыттары солбуйа «Искраҕа» быйылгы выпускниктар кэлбиттэрэ. Оттон Юрий, Инна уо. д. а. Сугулаан фермаларыгар көстүлэр. Ферма үүтү ыаһыннга былааннаһын аһара толорон иһэр. Совхоз иһинэн тэнитиллибит социалистическай куоталаһыыга инники күөннэ сылдьар.

● Оройуоннааҕы комсомольскай конференция делегата

ОКЭ НАЧАЛЬНИГА

Юрий быйыл комсомольскай оперативнай этэрээт начальнигынан талыллыбыта. Билигин былааныын оҥостон үлэтин саҕалаата. ОКЭ сүрүн соругунан сопоһа суох ыччаттары түмэ тардан кинилэр общественнай олоххо активнайдык кыттыыларын ситиһии буолар. Этэрээт ыччаттар интэриэстэрин учуоттаан кулууптары тэрийэргэ, иллэҥ кэмнэрин туһалаахтык атаараллаларыгар көмөлөһөрго болҕомтотун уурар. Ити боппуруостары быһаарыыга начальник элбэхтэ сүүрэр-көтөр, түс бэйэтинэн холобур буолар. Юра—үчүгэй үҥкүүһүт, уус-уран самодеятельность» активнай кыттыылааҕа, мэлдьи сагаттан саҥаны толкуйдуур, санаҕа, бастыҥҥа ис-иһиттэн көхтөөх киһи. Кинини ОКЭ начальнигынан таларга өссө биир суол төрүөт буолбута. Юрий сылаһаны-халтыны урдүнэн көрөн кэбиспэккэ, ону туоратар туһугар улаһаһэр, аһаҕастык, киһилии кэпсэтэри сатыыр.

Бүгүҥҥү комсомольскай конференцияҕа Юрий Яковлев Хатылы сыахтааҕы комсомольскай тэрилтэтиттэн делегат быһыытынан кыттыыны ылыаҕа.

Т. ГЕРАСИМОВА.
Снимокка: Юрий Яковлев.

«КП» үлэтин туһунан

Баар баайы-дуолу хамчилээһиниэхтик туһанан, хаачыстыбалаахтык, үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээн дойду экономическай сайдыытын өрө көтөҕүү соругуттан хаһаанныттааҕар да сытыытык турда. Итиниэхэ «Комсомольскай прожектористар» оҥоруохтаахтара аҕыйаҕа суох.

1985—1986 сылларга Карл Маркс аатынан совхозка 3 килиттэн састааптаах «Комсомольскай прожектор» үлэлээтэ. Барыта 8 төгүл араас боппуруостарга, ол иһигэр сүөһү иитээччилэр үлэлиир уонна олорор усулуобуйаларыгар, рейдэлэр ыытыллыннылар. Олорго көстүбүт итэҕэстэри туоратыыга дирекцияны кытта сөп түбэһэн дьаһаллар ылыннылар. Ити өттүнэн ылаахха, комсомольскай прожектористар күһаҕата суох үлэлээтилэр. Ол эрээри маннык итэҕэстэр бааларын ыйар наадалаах.

Бастакытынан, рейдэлэр түмүктэрэ уонна туох-ханнык итэҕэһи арыйбыттара киэҥ иһитиннэриигэ кыайан таһаарыллыбатылар, итиниэхэ аналлаах стенда суох. Иккиһинэн, ити үлэҕэ ыччаттары тардыы кыаллыбата. Үсүһүнэн, «Комсомольскай прожектор» начальнигын отчуота хаһан да истиллибэтэ. Төрдүһүнэн, кварталынан оҥоһуллар былааныгар «КП» чопчу ханнык боппуруостарга рейд оҥоруохтааҕа киллэриллибэтиттэн боппуруоһу дириҥник иҥэттэрэн үөрэтии, ырытыы кыаллыбата. Тиһэҕэр, «КП» штаба биирдэ да мунньахтаабата.

Этиллибит итэҕэстэри туоратарга туугу оҥоруохха сөбүй?

Бастакытынан, «КП» чилиэннэрин ахсаанын эбиэххэ. Ол ыччаттары ити үлэҕэ тардарга, ис төрүөһүн үлэни өрө көтөҕөргө көмөлөһүөҕэ. Иккиһинэн, «КП» начальнигын кварталга биирдэ комитет эбэтэр уопсай комсомольскай мунньахтарга отчуоттатыахха. Үсүһүнэн, комсомольскай прожектористар народнай хонтуруол группаларын кытта ыкса сибээстээхтик үлэлииллэрин ситиһиэххэ. Кинилэргэ семинардары ыытыы, аналлаах стендэни оҥоруу эмиэ наадалаах.

А. ГОГОЛЕВА,
совхоз комсомольскай тэрилтэтин секретара.

«ОРИЕНТИР» КУЛУУП АҺЫЛЫННА

Дириҥ орто оскуолатын үрдүкү кылаастарын үөрэнээччилэригэр «Ориентир» политическай кулуун аһылынна.

Кулуун бастакы занятиета «Психологическай сэрии долгуннара» темаҕа тылынан сурунаал форматынан ыытылынна. Бастакы страницаны «Ыччат идеологическай охсуһуу күөнүгэр» темаҕа старшай учууталынан «Знание» общество матайгы сүһүөх тэриллэтин лектора П. Г. Стариков арыйда. Иккис страницаҕа психологическай сэрии ньымаларын уонна тактикаларын туһунан оскуола директора Д. С. Павлов кэпсээтэ. Үһүс страница «Идеологическай диверсиянар» темаҕа аналлаах. Төрдүс страницаны Эрилик Эристиин аатынан совхоз парткомун секретара С. И. Никитин салайан ыытта. Онно сэрии уонна эйэ проблемалара ырытылыннылар.

Бары страницаларга библиотечнай плакаттар, көрдөрөр агитация пособиелара, о. д. а. туһаныллыннылар.

«Ориентир» кулууп занятиелара ыйга биирдиитэ ыытыллыахтара.

М. СЕРГЕЕВА.

ЭДЭРДЭРГЭ ҮРДҮК ИТЭҔЭЛ

«Мугудай» совхоз киин отделениетын «Кэскил» ыччат-комсомольскай ферматын коллективын үс сыллааҕыта орто оскуоланы бүтэрэн совхоз производствотыгар үлэлии тахсыбыт Сарғылаана Пермякова салайар.

Ыанньыксыттар—бэһиэлэр, бары да дьулуурдаах үлэһиттэр. Коллектив уон ыйга хас биирдии фуражнай ынахтыттан 1747-лии килограмм үүтү ыахтааҕын 1986-лыы кг үрүҥ илгэни ылан үрдүк көрдөрүүлэннэ. Старшай бэйэтэ ынах ахсыттан 1933-түү кг үүтү ыата. Кини килин кэккалэһэ үлэлиир дьүөгэтэ Сарғылаана Толстоухова ити кэм устата ынахтыыныкк ахсыттан 1841-дии кг үүтү ылан эмиэ бэрткэй ситиһиилэннэ.

Кыргыттар бары общественнай олоххо активнайдык кытталлар: ким сельсовет депутатын, ким комсомольскай комитет чилиэнин быһыытынан үлэни-хамнаһы тэрийсэллэр. Ааспыт сайын ситиһиилээх үлэлэрин иһин Сарғылаана Пермякова, Екатерина Терютина уонна Татьяна Пермякова Москва—Ленинград, Варвара Абрамова уонна Парасковья Сивцева Москва—Брест маршруттарынан босхо путевкаларынан күүлэйдээн кэлбиттэрэ.

Субу сотоурутааҕыта коллективка эмиэ биир урата үөрүүлээх түгэн буолан ааста: кинилэр старшайдара, дьүөгэлэрэ Сарғылаана Пермякова Советскай Союз Коммунистическай партиятын кандидатыгар чилиэнинэн киирдэ. Ити—Сарғылаанаҕа, кини салайар «Кэскил» ыччат-комсомольскай коллективыгар үрдүк чиэс. Ону эдэрдэр күүрээннээх үлэнэн бигэргэтэллэрэ диэн эрэнэбит.

М. ТРОФИМОВА.

ДЬОҺУННААХ СОБЫТИЕ

Аан дойду тематыгар БЭСИЭДЭ

ССРС, Индия норуоттарын олохторугар сүҥкэн политическай суолталаах событие буолла: Индияҕа ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев официальнайдык доҕордуу ыалдьыттаан сырытта. Государственнай уонна политическай деятеллэр, Индия общественноһа биирдиик сэньыылларынан, ыалдьыттаан сылдьыы биһиги дойдуларбыт икки ардыларыгар икки өрүттээх сибээһи өссө ордук үрдүк кэрдиискэ таһаарыаҕа, биһиги норуоттарбыт үгүс өрүттээх бииргэ үлэлээһиннэригэр көмөлөһүөҕэ.

Дьылаа үрдүк таһымнаах хардарыта сылдьыһыылар кэмнэрэлларыгар икки өрүттээх сыһыаннаһыылары даҕаны, ол курдук аан дойдутааҕы быһыыны-майгыны даҕаны таарыйар үгүс уустук боппуруостар быһаарыллаллар буолар. Икки дойду икки ардыгар эргиэн-экономическай бииргэ үлэлээһин салгыы сайдыахтааҕа. Индияҕа ситиһиилээхтик үлэлии турар уонунан промышленнай предприятиелар итиннигэ бииргэ үлэлээһин кэдьүүһүн бастыҥ дакаэ-табылынан буолаллар. Промышленность адьас саҥа хайысхаларыгар, чуолаан информатика, суоттуур техника, массыынаны оҥоруу уобаластарыгар, араас көрүҥнээх сибээстэргэ билиигин үчүгэй кэскиллэр арыллаллар.

Ураты болҕомтону М. С. Горбачев ыалдьыттааһын сылдьыытын аан дойдутааҕы аспектарыгар туһааннааҕы баҕарыллар. Сэбилэниинэн үлүһүйүү саҥа эргиирин бооччойон туруннар, Холбоһуктаах Штаттар салайар эргимтэлэрэ космоска ядернай сэрии сэбин тарҕатан туруоралларга, онон Советскай Союзу байылаанай оттуннэн сабырыйарга, стратегическай быһыыны-майгыны түөрэниэтэргэ дьулуһаллар. Итинник усулуобуйаларга американскай администрацияннан уонна АХШ байылаанай-промышленнай эргимтэлэринэн күөртэнэр «сулустаах сэриилэр» ниргэки былааннарын утары турунар бары күүстэр үлэлэрин бииргэ сомоҕолооһун ураты суолталанар.

Эйэлээх космоһы көмүскээһиннэ байалэрин куолаһтарын хотоҕөччүлэр ортолорутар Индия баар. «Делитээҕи алталар» атын дойдуларын ыҥтары бииргэ кинини ядернай боруобалааһыннары салҕааһыны утары, сэбилэниинэ үлүһүйүүтүҥ уонна ону космос куйаарыгар ытыарыыны утары активнайдык оксуһар. Индия журналистарыгар интервьютугар М. С. Горбачев Индия позициятын үрдүктүк сыаналаата: «Мин этиэх тустаахпын, аан дойду хайа диэки барыахтааҕын быһаарар туһугар сытыы охсуһуу барар бу ыйдарыгар эйэҕэ дьулуһар Индия куолаһа—сүҥкэн суолталаах фактор уонна сүҥкэн сыаннас».

М. С. Горбачев Индияҕа ыалдьыттааһын сылдьыыта бэйэтин суолтатынан икки өрүттээх сыһыаннаһыылар иһилэрин быдан сабырыйар. Кини социализм эйгэтин уонна национальнай босхолонуу эйгэтин сирэйдээн көрдөрөр икки государство бары норуоттар, аан дойдутааҕы быһыыны-майгыны чэбдигирдии, бары бүттүүн эйэни бөҕөргөтүү интэриэстэригэр ситиһиилээхтик бииргэ үлэлиэхтэрин сөбүн итэҕэтиилээхтик көрдөрөр. Ити бииргэ үлэлээһин аан дойдутааҕы форумнарга, ХНТ-гар, икки дойду хардарыта өйөһүүлэригэр көстөр.

Олох билигин күннээҕи бэбиэскэҕэ киһи айымах анарыттан ордугта олорор Азия—Тихэй океан регионугар куттал суох буолуутун боппуруоһун туруорар. Азия курдук сүҥкэн континент активнайдык кыттыбыт буоллаҕына, тэҥ, хардарыта барыстаах уонна кырдьыгынан көрөр төрүккэ олоҕурар аан дойдутааҕы саҥа сыһыаннаһыылары олохтооһуҥҥа иннии диэки сыҕарыйыы кыаллыбыт. Советскай Союз ити дьылаларга Индия улахан кылааты киллэриэхтээҕин уонна кинилиин хардарыта бииргэ үлэлээһиннэ суоттанар.

Үрдүктэн үрдүккэ сайдыытар советскай-индийскай сыһыаннаһыы биир анылаакка—бөҕө эйэ уонна аан дойдутааҕы куттал суох буолуутун факторынан буолбут 1971 сыллааҕы ССРС уонна Индия икки ардыларыгар эйэ, доҕордоһуу уонна бииргэ үлэлээһин туһунан дуогабарга — тирэнэр. Ити докумуоҥҥа олоҕуран бииргэ үлэлээһин сайдыыта итиэннэ кинини олоххо киллэрии хаамыытыгар ССРС уонна Индия тахсыбыт кирбиилэрэ билигин, араас социальнай системалаах государстволар эйэлээхтик бииргэ олоруулларын бөҕөргөтөр туһунан кэпсэтиин барар кэмигэр, бииргэ үлэлээһин маннык холобура киһи айымах бүтүннүүтүн улахан ситиһиитинэн, атын дойдуларга холобурунан буолар диэн толору эрэллээхтик этэргэ кыаҕы биэрэллэр. Дуогабар—история буолбатах, биһиги күннэрбит тыыннаах практикалара.

М. С. Горбачев иһитиннэрбитин курдук, «советскай-индийскай сыһыаннаһыылар үчүгэйкинэн хаалар эрэ буолбакка, хардарыта ытыктаһыы, хардарыта туһаны ылыы, биирдик эйэҕэ дьулуһуу бөҕө акылаатыгар олоҕуран тохтоло суох үүнэ туралларыгар бары төрүттэр бааллар».

А. БОХОНЬКО. (ССТА).

1986 сыл—
Эйэ сыла

□

«Спорт—Эйэ посола»

Итинник ааттаах тематическай биэчэр оҕо спортивнай оскуолатыгар ыытылынна. Чурапчы орто уонна оҕо спортивнай оскуолаларын үөрэнээччилэригэр спорт ветераннара, биллиилээх маастардар Вячеслав Карпов, Семен Макаров, Василий Алексеев, Семен Морфунов, өрөйүөн кылыыга рекордсмена Василий Посельскай уонна Саха АССР үтүөлээх тренерэ Павел Михайлович Стасов ыалдьыттаатылар.

Аастыт сайын Москваҕа буолан ааспыт Үтүө дьулуур оонньууларыгар сылдьыбыт Семен Семенович Морфунов кэпсээнэ улахан кэрэхсэбилини истилиннэ.

Кэрдээх старка Чурапчы орто уонна оҕо спортивнай оскуолаларын үөрэнээччилэрин хамаандалара кохтээхтик, кэрдээхтик кытыннылар. Куттаһиини биэчэр бочуоттаах ыалдьыттара судьуйалаатылар. Стартары педииститут студеннара республика күүстээх быһыйа Артур Феофанов уонна Сергей Елисеев тэриибиттэр.

«Ыалдьаачымлар» икки сектор кайдан олорбуттар. Киниләр спортивнай викторинаҕа көхтөөхтүк кытынныллар. Кыайыылаахтар быыстарынааҕы тохтобулга бочуоттаах ыалдьыттар боппуруостарга эппиэттээтилэр.

Биэчэр маастар Александр Азаров 20 дуоскаҕа сеанс биэриитинэн түмүктэннэ. Маннык сонун тэрээһиннээх биэчэрдэри тыа сирин күүлүүтэрыгар ыытар буоллар нэһилиэннэ киэҥ кэрэхсэбилин ылара саарбаҕа суох.

Д. ЭВЕРСТОВ.

Киинэ ● Киинэ ● Киинэ

АХСЫННЬЫ ЭКРАНА

Быйылгы Бүтүн Союзтааҕы XIX кинофестивальга «Таллинфильм» студия «Игры для детей школьного возраста» диэн оҥоһуох фильмэ Кылаабынай бириһиһи ылбыта. Бу хартыына сценарийын суруйбут Марина Шептунова бастыҥ сценарий иһин бириһиһинэн наҕараадаланныта. Лиэнтэ С. Ранниамаа «Приемная мать» диэн романыттан туһууорулунна уонна көрөөччүлэр, критика үрдүк сыанабыллары ылбыт «Чучело», «Пацаны» диэн киинэлэргэ хайыллыы. Саҥа үлэ, режиссер Лейла Лайус этэринэн, сарсыҥҥы күммүт кинилэр илиилэригэр баар ыччакка, кэнэҕэски ийэлэргэ уонна аҕаларга туһааннаахтара. Сытыы уонна бүгүҥҥү тирээн турар проблемалары көтөҕөр бу фильм тылынааах тэрэппүттэрдээх эрээри тулаайах оҕолор —детдом иитиллээччилэрин тустарынан, оҕолорун иннин дьылҕаларын быһаар дьон төрөппүт буолар үрдүк эбээһинэстэрин сиргэ-буорга тэпсиллэрэ суруйи ыарытыннарардык абаран-сатаран кэпсиир.

«Мосфильм» студия иэтит экраннаах оҥоһуох «Третье поколение» диэн хартыынатаа норуот хаһааҕыскытыбатын дьоһуннаах боппуруостарын таарыйар, билиигин салайааччы мөрсүөнүн, кини быраатарын уонна эбээһиэстэрин тустарыйан аһаҕас, принципиальнай кэпсэтиини көтөҕөр. Хартыына сүрүн линиялартын бииргэ—салалта стилин туһунан урукку өйдөбүллэри урайэн. Манна крайисполком председателэ Корепанов оруолугар Киев тээри нуучча драмтеатрын артыыһа Леонид Бакштаев уһулунна.

Эдэр герой—биһиги үөлээннээхпит диэн кимий? Кинини тугу интэриэһиргэтэр, тугунан олорор? Олох араас түгэннэригэр кини бэйэтин хайдах тутунар?... Ити ыйытыыларга «Ленфильм» студия «Сон в руку, или Чемодан» диэн оҥоһуох киинэтин автордара болҕомтону тардыылар.

Павел Тюрин Советскай Армияттан сулууспалаан кэлэр. Идэтинэн —журналист, ону таһынан өссө хоһоон суруйар. Көрдөөх-нардаах уолу олоххо чэпчэкитик сыһыаннаһар диэн саныыллар. Ол гынан баран олох биир дьиннээх түгэнэ ити өйдөбүл толору оннук буолбатаҕын көрдөрөр. Редакция сорудаҕынан Тюрин суруйбут фельетона куорат улахан салайааччыларын интэриэстэрин таарыйар. Ону билэн, эдэр киһиэхэ фельетонугун бэчээттэтимэ—хоһооннорун бастакы кинигэтин сүүнэ тараһынан—300 тыһыынча экземплярга диэри улаатыннаран таһаарыахпыт, утарсар күннээх буоллаххына—хоһоонуруунньугун күн сирин отой да көрүө суоҕа диэн этин киллэрэллэр... Павел хайдах быһаарыныга кэлиэй?

Профессиональнай иэс, чиэһинай буолуу, таптал тустарынан сэһэргээнэр диэн эмтэҕэ сүрүн оруолу биллиилээх кинорежиссер В. Басов уола Владимир Басов толорор. Бу—кини киинэҕэ бастакы улахан оруола.

«Биһиги кэмпитигэр дуэллаһыахха сөп дуо?» А. Довженко ааттаах студия «Храни меня, мой талисман» диэн оҥоһуох хартыынатыгар итинник рекламнай тексти биэриэххэ сөп.

Пушкин дуэллаһыытын трагическай историятын санатар бу драма Болдинаҕа улуу поэкка анаммыт поэзия бырааһынньыгын ытыыы күннэригэр буолар. Онно кыттыыны ыла кэлбит литературовед Дмитриев кэргэнин Таняны бүгүҥҥү Дантеска майгынныыр нэгэй киһи Климов билсиһэ сатыыр. Ол биир түгэнигэр Дмитриев түбэһэ түһэр... Дьэ итиннэ дуэль анаар.

Сүрүн оруолларга—Олег Янковскай, Татьяна Друбич, Александр Абдулов. Киинэҕэ поэт Булат Окуджаваны көрсүөххүт.

...Маҥнайгы кылаас... Бу—билии дойдутугар бастакы хардыы. Ити сылы ким баҕарар уйатин тухары өйдүү-санаа сылдьар. «Солнце в кармане» диэн М. Горькай ааттаах студия оҥоһуох лиэнтэтин героинята Аня Иванова маҥнайгы кылааска хайдах үөрэммитин, ханнык ыарахаттары көрсүбүтүн, ону хайдах туораабытын тустарынан иһирэхтик сэһэргээр.

Сүрүн оруолу толорбут Даша Вишнякова манна уһуллларыгар алталаах эрэ этэ, оскуолаҕа өссө киирэ илигэ. Итиччэ оҕочоос саастаннар да, кини номнуо «Эскадрон гусар летучих», «Рашад —внук Зифы» диэн киинэлэргэ, «ТАСС уполномочен заявить...» диэн телефильмҥэ оонньообута. Оҕолорго аналлаах бу хартыына төрөппүттэри долгутар проблемалары эмиэ көтөҕөр.

«Киһи, байаҕ кэнниттэн кумах куйаары хаалларыма!». Бу ыҥырыы Туркмения кинематографистарын «Приключения на маленьких островах» диэн оҥоһуох саҥа үлэлэригэр—Каспий арыыларыттан биирдэстэригэр метеоролог аһатиинэн олорор Керим уолчаан туһунан лирическэй кэпсээннэригэр иһиллэр. Үтүө, амарах саналаах уолчаан сураҕа, кэлин дьон толкуйа суох хоптолор уйаларын алдьаталлларын, кэтэр оҕолорун өлөрөллөрүн көрдөҕүнэ, хааныһан ытыыр. Керим көтөрдөрү көмүскэһэргэ быһаарынар.

Балары сэргэ кыра көрөөччүлэр оҥоһуох «Мы с Шерлоком Холмсом» диэн мультсборнигы кэрэхсээн көрүөхтэрэ.

С. ДАНИЛОВ.

□ Бу интэриэһинэй

БИЛЭҔИН ДУО?

Носороггар третичнай уонна четвертичнай периодтарга планета хоту сиртигэр бүтүннүүтүгэр тэскүү сылдьыбыттара. Олортон ордук тэнийбиттэрэ түүлээх носорог буолар. ССРС НА Палеонтологическай институтугар хостоммут носороггар аан дойдуга саамай баай коллекциялара баар.

Сэдэх булумньу

1972 сыллаахха Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо Н. Местников булуус хаһа сылдьан носорог дьардьамтын булбута. Ити учекайдар даҕаны, коннеру дьон даҕаны болҕомтолорун тардыбыта. Быйыл итинник сэдэх булумньу хаһаайынынан Чурапчы орто оскуолатын VI кылааһын үөрэнээччитэ Вася Аммосов буолла.

Вася аастыт сайын Сылаҥна эбэтигэр күүлэйдии тахсыбыта. Биирдэ быраатыныын, Мичиллиин, Чурапчыттан Уһун Күөлгэ киирэр арыы чугаһыгар оонньуу сылдьан бадараантан ханнык эрэ кыыл төбөтүн уҥуоҕун кэтэх өртө кэстэ сытарын көрбүттэрэ. Бэрт өр астаһан бадараантан ороон таһаарбыттара, онтон насос булан уунан ыстарын ыраастаабыттара. Булумньу чахчы да интэриэһинэй буолан тахсыбыта: носорог төбөтүн уҥуоҕа этэ. Бу судду кыыл аллараа сыгаҕын сороҕ уҥуохтара, үөһээҥи тиистэрэ уһун үйэлэргэ балачча үчүгэй туруктаахтык сыппыттар.

Вася булумньутун ороҥуоннааҕы кыраайы үөрэтэр музейга биэрдэ.

Г. ТУРАНТАЕВ,
музей научнай сотрудника.

Снимокка: Вася Аммосов булумньутун кытта.
Автор фотота.

Редактор
Н. Е. МАКАРОВ.

Хоптоҕо сельсоветын исполкома, Дириҥээҕи детсомбинат коллектива иитээччи Кузьмина Антонина Назаровнаҕа таптыыр ийэтэ, үлэ ветерана

ПОПОВА Елизавета Иннокентьевна

өлбүтүнэн, дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-585.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3717 экз.

№ ЗАКАЗА 143.